

ГЛУШАН О.В.

УКРАЇНСЬКЕ УНІВЕРСИТЕТСЬКЕ УГРУПОВАННЯ ДЛЯ ЛІГИ НАЦІЙ: МАТЕРІАЛИ ДО ІСТОРІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Вперше публікуються документи, що висвітлюють створення та основні напрямки діяльності Українського університетського угруповання для Ліги Націй. Представлені матеріали демонструють активну участь українського еміграційного студентства і професури у міжнародному співробітництві у 20-30-х роках ХХ ст.

Зазнавши поразки у національно-визвольних змаганнях 1917-1921 рр., значна частина видатних українських державних та громадсько-політичних діячів, провідних науковців, освітян, військових змушена була полишити Батьківщину та емігрувати до країн Європи. Однак і на чужині вона не припинила змагання за визнання українців як самостійної національності та права останньої на побудову власної держави. Створивши значні громадсько-політичні та культурно-освітні осередки у Відні, Парижі, Празі, Подебрадах, Варшаві, Будапешті, Берліні, українська еміграція розгорнула активну діяльність з представлення і захисту своїх національних інтересів перед міжнародною спільнотою та її організаціями.

Однією з таких організацій була створена 1919 р. з метою розвитку співробітництва, досягнення миру і безпеки у міжнародних відносинах, оборони прав національних меншин Ліга Націй. Інтереси українського народу в установах Ліги Націй відстоювали неофіційний представник уряду Української Народної Республіки в екзилі при Лізі Націй Олександр Шульгін, Українське та Західноукраїнське товариства Ліги Націй. Діяльність цих двох товариств та їх філій в європейських центрах української політичної еміграції знайшла відображення у спеціальному дисертаційному дослідженні та на сторінках фахових видань¹.

Крім загальноукраїнських, існувало ще й академічне товариство - Українське університетське (академічне) угруповання для Ліги Націй (далі - УУУ для ЛН). Його діяльність залишається значно менш дослідженою. Знаходимо лише стислі відомості про його функціонування у С.Наріжного² та побіжні згадки у дисертаційному дослідженні, присвяченому українському еміграційному студентському руху на теренах Центрально-Східної Європи в 20-х роках ХХ ст.³ Саме тому вивчення комплексу документів, що висвітлюють активну міжнародну діяльність і плідну співпрацю українських професорів та студентів в еміграції у рамках УУУ для ЛН, є актуальним.

УУУ для ЛН постало 18 травня 1925 р. в Подебрадах і складалося переважно зі студентів та професорів Української господарської академії (далі - УГА). Його членами були близько 120 осіб⁴. Розмір обов'язкового членського внеску становив 50 геллерів на місяць (або 6 крон на рік). Угруповання намагалося поширити свою діяльність і серед українських студентів високих шкіл в інших країнах перебування української еміграції. Часто товариство

Глушан Олена Володимирівна - асистент кафедри історії Сумського державного університету

залучало до співпраці активістів українського студентського руху в інших європейських містах. Зокрема, відчуваючи матеріальну скруту у справі делегування своїх представників на щорічні конгреси Міжнародної університетської федерації для Ліги Націй (далі - МУФ для ЛН), воно доручало цю місію українським громадським і культурно-освітнім діячам, що навчалися або працювали у місті проведення чергового конгресу.

Метою УУУ для ЛН проголошувалася спільна праця українського еміграційного студентства і професури на засадах Ліги Націй зі створення атмосфери міжнародного порозуміння і забезпечення сталого миру. Конкретними його завданнями були: 1) збір матеріалів про Лігу Націй; 2) співробітництво з аналогічними товариствами в інших країнах; 3) поширення серед українців ідей Ліги Націй шляхом видання брошур, влаштування лекцій і доповідей, проведення дискусій тощо; 4) докладне ознайомлення членів Угрупування з діяльністю та проблемами Ліги Націй.

Незмінним головою (президентом) товариства був Сергій Васильович Бородаєвський - професор УГА, Українського вільного університету та Українського технічно-господарського інституту⁵. Окрім нього, до складу управи - одного з керівних, поруч з загальними зборами та контрольною комісією, органів Угрупування, у різні роки входили інші відомі діячі української еміграції, професори, доценти і студенти УГА: Василь Бибік, Лука Бич, Борис Бокітько, Олександр Євтухів, Василь Іванис, Олександр Коваленко, Борис Мартос, Святослав Романовський. У складі організації працювали комісії з інтелектуальної співпраці, у справі полегшення закордонних поїздок студентів, бібліотечна⁶.

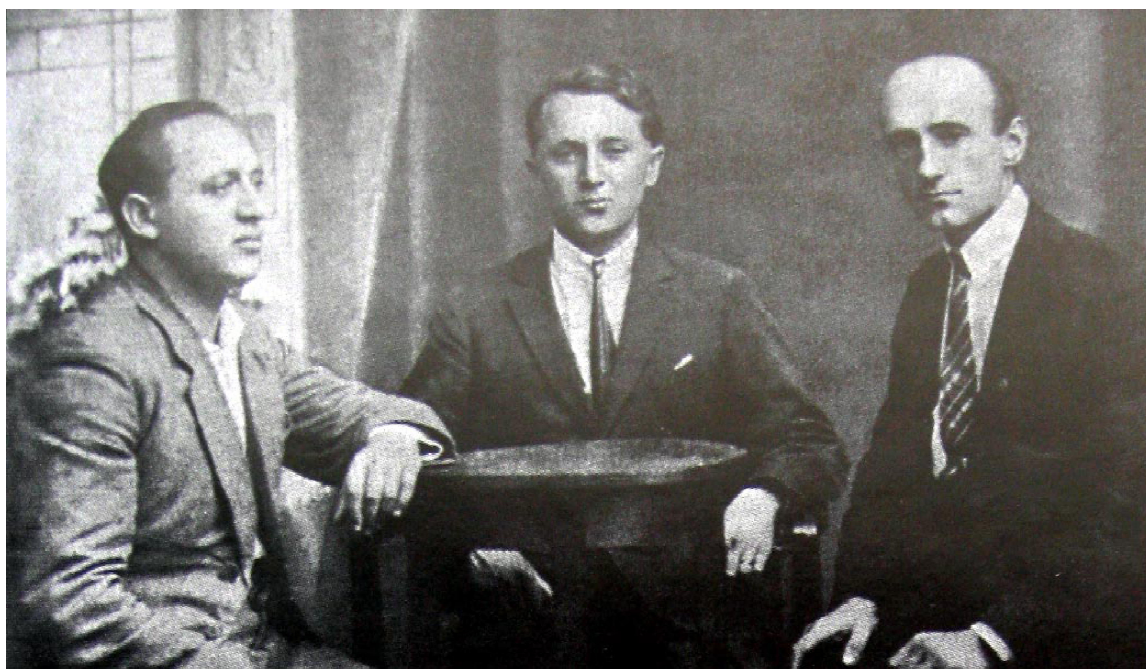
Конкретними заходами з реалізації мети і завдань УУУ для ЛН були участь у роботі міжнародних конгресів, конференцій, з'їздів, що влаштовувалися МУФ для ЛН, Міжнародним бюро миру, Міжнародним бюро праці, іншими національними угрупованнями; звернення до цих та інших міжнародних організацій у справі представлення та захисту українських інтересів; створення відділів УУУ для ЛН в інших країнах перебування української еміграції (Швейцарії, Німеччині, Франції, Польщі, Румунії); співпраця з іншими українськими організаціями та товариствами у справі домагання визнання української нації світовою спільнотою; влаштування лекцій і доповідей про діяльність Ліги Націй і МУФ для ЛН та інш.

З першого року свого існування УУУ для ЛН входило до складу МУФ, а його представник був членом Ради Федерації. Сама МУФ для ЛН⁷ була створена 1924 р., складалася з національних університетських угруповань і мала на меті координувати та підтримувати їх роботу, зокрема забезпечувати співробітництво з офіційними і приватними установами, що працювали на благо забезпечення миру⁸. Органами Федерації були Конгрес, Бюро, Рада і Генеральний секретаріат. Конгрес, що скликався раз на рік, складався з делегацій національних угруповань.

До його повноважень належали затвердження бюджету, обрання членів Бюро, прийняття і виключення зі складу МУФ угруповань, визначення процедури перегляду Статуту і розпуску організації та інш. За 6 тижнів до початку роботи Конгресу кожне національне угруповання мало подати Генеральному секретарю для опублікування звіт про свою діяльність, а також свої пропозиції стосовно питань, що мали бути включені до порядку денного; за 1 місяць - список делегатів та звіт про свій фінансовий стан⁹.

Члени управи УУУ для ЛН під час педагогічного збору УГА: С.Бородаєвський (п'ятий зліва у 1-му ряду), Л.Бич (п'ятий зправа у 1-му ряду), В.Іванис (третій зправа у 1-му ряду), Б.Мартос (четвертий зліва у 2-му ряду) та О.Коваленко (п'ятий зліва у 2-му ряду).
Подєбради, 1932 р.

Член управи УУУ для ЛН Святослав Романовський (у центрі) серед членів бюро преси і пропаганди ЦЕСУСу. Подєбради, 1925 р.

У свою чергу, Генеральний секретар за місяць до Конгресу надсилав головам національних груп свою доповідь про діяльність МУФ за минулий рік та порядок денний роботи Конгресу.

Представники УУУ для ЛН брали активну участь у роботі конгресів МУФ, на III Конгресі (Женева, 1926 р.) український делегат С.В.Бородаєвський виступив з доповіддю¹⁰. Крім щорічних загальних конгресів, національні угруповання сусідніх країн могли скликати регіональні конгреси, рішення яких були обов'язковими лише для них. УУУ для ЛН проводило такі збори разом з чехословацьким та польським угрупованнями.

Бюро Федерації складалося з президента, віце-президента - скарбника, генерального секретаря. Воно опікувалося виконанням рішень Конгресу та приймало постанови з невідкладних питань. Генеральний секретар відповідав за внутрішні і зовнішні зносини Федерації, публікацію рахунків і звітів про діяльність МУФ та її членів, зберігання документації, створення й охорону архіву. Осідок Федерації визначався за місцем перебування генерального секретаря. Збереглося листування голови українського Угруповання С.В.Бородаєвського з такими Генеральними секретарями МУФ, як Роберт Гендрікс, Жан Дюпюї, Ерлінг Крістіансен, за період 1927-1936 рр.¹¹

Національні угруповання мали за мету сприяти політиці міжнародного співробітництва, що базується на принципах Ліги Націй. У 1931 р. до складу МУФ для ЛН входило 29 національних угруповань, що представляли студентство і професуру країн Європи, Америки, Азії, а також студентство російських (голова угруповання - М.Дорофєєв) та українських вищих шкіл, створених в еміграції¹². У 1935 р. їх кількість зменшилася до 25, причому 4 угруповання (канадське, польське, українське, японське) значилися як співпрацюючі з Федерацією¹³. Кожне національне університетське угруповання щороку мало сплачувати Федерації членський внесок, розмір якого визначався Конгресом (у 1929/1930 р. він складав 3 фунта стерлінгів). Угруповання не мало права голосу на Конгресі, якщо не сплатило внесок. Невиконання своїх фінансових зобов'язань протягом 2 років могло призвести до виключення неплатоспроможного члена зі складу МУФ для ЛН. Зі звіту французьких делегатів XII Конгресу МУФ для ЛН, який проходив 5-8 вересня 1935 р. у Женеві, відомо, що УУУ для ЛН не мало права голосу на цьому Конгресі¹⁴. Причиною тому могла бути саме несплата членського внеску. Погіршення матеріального становища Угруповання було зумовлене припиненням у 1935 р. діяльності УГА, Сенат якої зазвичай допомагав товариству виконувати його фінансові зобов'язання перед Федерацією.

У рамках діяльності у складі МУФ для ЛН Українське академічне угруповання співпрацювало з такими організаціями та установами, як Міжнародне бюро миру (Женева), Міжнародне бюро праці (Женева), Верховний комісаріат Ліги Націй у справах біженців (Женева), Міжнародна унія товариств Ліги Націй (Брюсель), Міжнародний інститут інтелектуальної співпраці (Париж) та інш.

Крім міжнародних, УУУ для ЛН розвивало активну співпрацю з й іншими українськими еміграційними студентськими організаціями, науковими та навчальними закладами й установами, зокрема Центральним союзом українського студентства, Українським вільним університетом, Українським академічним комітетом. Угруповання було одним з колективних

членів останньої організації, яка була створена 1924 р. в Празі з метою об'єднання українських наукових діячів та сприяння їх участі у міжнародній інтелектуальній співпраці і також тісно співробітничала з Лігою Націй та її установами. Зокрема, до 1934 р. Український академічний комітет підтримував зв'язок з Комісією міжнародної інтелектуальної співпраці в Женеві та її виконавчим органом - Інститутом інтелектуальної співпраці в Парижі. Членство в Академічному комітеті давало змогу УУУ для ЛН брати участь у наукових з'їздах та конференціях, що влаштовувалися Комітетом; публікувати повідомлення про свою діяльність на сторінках інформаційного бюлетеня Комітету, що виходив французькою мовою і містив хроніку українського науково-культурного життя; співпрацювати з іншими українськими науковими товариствами - також членами Українського академічного комітету: Науковим товариством ім. Т.Шевченка у Львові, Українським науковим інститутом у Берліні, Історично-філологічним товариством, Українською науковою асоціацією, Українським правничим товариством у Празі та інш.

Важливим напрямком діяльності організації була участь у загально-академічних заходах. Так, УУУ для ЛН долучилося до зусиль Товариства прихильників УГА у справі збереження й матеріального утримання Академії власними засобами, звернувшись до Верховного комісаріату Ліги Націй у справах біженців з проханням виділити УГА певні дотації. Не залишалось Угруповання й осторонь організації та проведення загальноакадемічних свят (зокрема ювілеїв УГА) та відзначення ювілеїв окремих викладачів Академії (наприклад, професора Ф.А.Щербини у 1929 р.¹⁵).

Таким чином, УУУ для ЛН, незважаючи на цілий ряд несприятливих обставин, як-то відсутність державної підтримки, досвіду діяльності подібного масштабу та відповідних фахівців, скрутне матеріальне становище тощо, зуміло за короткий період досягти статусу повноправного члена МУФ для ЛН, налагодити плідну співпрацю з іншими національними угрупованнями та міжнародними організаціями. Будучи об'єднанням української професорсько-студентської спільноти в еміграції, Угруповання гідно презентувало й відстоювало загальноукраїнські інтереси, *“пропагувало “при всякій можливості українські національно державницькі стремління”*¹⁶.

Наведені нижче документи зберігаються в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України (далі - ЦДАВО України) та висвітлюють діяльність УУУ для ЛН у 1926-1933 рр. Це, по-перше, статут організації (документ №1), що відображає її мету і завдання, умови членства в Угрупованні, систему органів управління та їх повноваження, порядок створення та функціонування окремих відділів УУУ, умови ліквідації Угруповання.

По-друге, оголошення про загальні збори (документи №№2, 4, 6, 7), протокол засідання управи (документ №3) та повідомлення до деканату економічно-кооперативного факультету УГА про засідання УУУ (документ №5). Вони висвітлюють конкретні заходи та напрями діяльності організації, склад її управи.

По-третє, дві відозви (документи №№8, 9), звернені до українських студентів та професорів із закликом поповнювати ряди членів Угруповання та створювати його відділи в інших країнах перебування української еміграції.

По-четверте, листування (документи №№10-17) голови УУУ для ЛН С.В.Бородаєвського з окремими особами, установами та організаціями стосовно сплати членського внеску Угрупованя в МУФ для ЛН; співпраці з ЦЕСУСом; делегування представників УУУ на конгреси Федерації; звернення до Верховного комісаріату Ліги Націй у справах біженців з приводу виділення дотацій на утримання УГА.

Документи публікуються зі збереженням орфографії, стилістики та пунктуації джерела. Публікатор лише замінила “i” на “i”, “e” на “e”, поставила апостроф там, де цього вимагає сучасний український правопис. Пропущені та скорочені слова, відновлені упорядником, було взято у квадратні дужки. Документи супроводжуються коментарями стосовно згаданих у тексті осіб, подій і понять та зроблених поміток.

Публікується вперше.

¹Кушнір В. Західноукраїнське товариство Ліги Націй (1922-1928) // Вісник Львівського університету. Серія історична. - Вип.33. - Львів, 1998. - С.154-160; *Він же*. Західноукраїнське товариство Ліги Націй та Міжнародна Унія товариств Ліги Націй (1922-1928) // Наукові зошити історичного факультету. - Вип.2. - Львів, 1999. - С.224-228; *Він же*. Ліга Націй та українське питання. 1919-1934 рр.: Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / Львівський національний університет імені Івана Франка. - Львів, 2000; *Власенко В.М.* Кость Мацієвич на чолі філії Українського товариства Ліги Націй у Бухаресті (1922-1925) // Український вимір. Зб. матеріалів міжнар. наук. конф. - Вип.6. - Ніжин: Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя, 2007. - С.82-85; 3 історії виникнення Філії Українського Товариства Ліги Націй у Бухаресті (до 85-річчя з дня заснування громадської організації української еміграції в Румунії) / Передмова, упорядкування та коментарі *Власенка В.М.* // Сумська старовина. - №№XXI-XXII. - 2007. - С.79-103 та інші.

²*Наріжний С.* Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. - Ч.1. Репринтне видання 1942 р. / Відповід. ред. *О.Куччинський*. - Львів-Кент-Острог: Дослідно-видавничий центр Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, 2008. - С.113, 261-262.

³*Дуднік О.Я.* Український студентський рух в еміграції (Центрально-Східна Європа, 20-ті роки ХХ ст.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України. - К., 2003. - С.16.

⁴*Наріжний С.* Вказ. праця. - С.113.

⁵Детальніше про С.В.Бородаєвського див.: *Винар Б.* Матеріяли до історії економічних дослідів на еміграції (1919-1964). - Мюнхен, 1965. - С.27-28; *Витанович І.* Історія українського кооперативного руху. - Нью-Йорк, 1964. - С.114-115; *Власенко В.М.* Сергій Бородаєвський (1870-1942) // Українські кооператори. Історичні нариси / *С.Гелей* (ред.). - Львів: Коопосвіта, 1999. - Кн.1. - С.201-210; До біографії С.В.Бородаєвського / Передмова і упорядкування *В.Власенка* // Сумська старовина. - №№V-VI. - 1999. - С.70-74; *Власенко В.М., Власенко В.В.* Корифей кооперативної справи (До 135-річчя від дня народження С.В.Бородаєвського) // Сумський історико-архівний журнал. - Вип.І. - Суми, 2005. - С.11-22; *Злупко С.* Персоналії і теорії української економічної думки. - Львів: ЄвроСвіт, 2002. - С.301-303 та інші.

⁶*Наріжний С.* Вказ. праця. - С.262.

⁷Про МУФ для ЛН див.: *La Fédération universitaire internationale pour la Société des nations. Un observatoire des jeunes releves européennes // Les releves en Europe d'un apres-guerre a l'autre: racines, réseaux, projets et postérités / Olivier Dard et Étienne Deschamps* (dir.). - Bruxelles: P.I.E.-Peter Lang, 2005. - Š.355-371.

⁸Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі - ЦДАВО України). - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.10. - Арк.6.

⁹Там само. - Спр.7. - Арк.6-7.

¹⁰*Наріжний С.* Вказ. праця. - С.113.

¹¹ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.7.

¹²Там само. - Спр.17. - Арк.2-4.

¹³Там само. - Арк.8-9.

¹⁴Там само. - Спр.16. - Арк.7.

¹⁵Там само. - Спр.8. - Арк.19.

¹⁶*Наріжний С.* Вказ. праця. - С.113.

№1

Статут

Української Університетської Групи
для Ліги Націй

Мета:

1. Метою Групи є студіювання ідей Ліги Націй, розповсюдження їх серед українців та взагалі спільна праця студентів та професури українських високих шкіл на засадах, реклямованих Лігою Націй по утворенню атмосфери міжнародного порозуміння та довіря, що веде до сталого миру, потрібного цілому світові, а зокрема українській нації.

2. Конкретно для переведення в життя наміченої мети Група ставить своїм обов'язком:

- а) збірки матеріалів, що мають відношення до Ліги Націй,
- б) тісний зв'язок з аналогічними організаціями для одержання інформації, обміну думок і спільної акції на користь Ліги Націй,
- в) інформування широкого загалу з ідеями Ліги Націй шляхом видання брошур, переведення праць, рефератів, лекцій та дискусій,
- г) докладне ознайомлення членів Групи з діяльністю та проблемами Ліги Націй.

Члени й засоби:

3. Дійсним членом Групи може бути кожний українець, сучасний чи кол[ишній] слухач чи член лекторського персоналу Високої Школи, що поділяє мету та завдання Групи.

4. Член Групи, який виказав Групі своєю діяльністю великі послуги, може бути постановою Загальних Зборів визнаним за Почесного Члена або за Почесного Голову Групи.

5. Засоби Групи складаються з членських внесків, субсидій та пожертв.

6. Мінімальний членський внесок встановлюється в 6 к[орон] ч[еських]* річно.

7. Прийняття членів переводить Управа Групи. Неприйняті в члени Групи особи можуть апелювати до Загальних Зборів.

Органи Управління:

8. Органами Групи являються:
1. Загальні Збори,
 2. Управа Групи,
 3. Контрольна Комісія.

Загальні Збори:

9. Загальні Збори відбуваються не менше одного разу на рік та всякий раз з ініціативи Управи чи на домагання Контрольної Комісії або по заяві 1/5 членів всієї Групи.

10. Загальні Збори є дійсні при кожній кількості присутніх, коли оголошення про них з зазначенням порядку денного розповсюджено за тиждень перед Зборами.

11. Загальні Збори між иншим затверджують Статут і можуть вносити до нього зміни, на що потрібно 3/4 голосів всіх присутніх на Загальних Зборах. Загальні Збори обирають абсолютною більшістю присутніх членів Групи Голову і органи /Управління/ Групи. Загальні Збори затверджують бюджет

Групи й плян діяльності. Загальні Збори вирішують справи про виключення членів Групи. Загальні Збори постановляють про ліквідацію Групи.

12. Управа Групи складається з 5 осіб: Голови, Заступника Голови, Секретаря, Скарбника та Інформаційного Референта.

13. Управа Групи виконує постанови Загальних Зборів, веде фінансову справу, приймає та виключає членів Групи, веде біжучу переписку, тримає зв'язок з іншими організаціями, бере участь в з'їздах через своїх делегатів, що влаштовуються Університетською Інтернаціональною Федерацією для Ліги Націй¹, влаштовує лекції, реферати, дискусії й провадить акцію пропаганди ідей й діяльності Ліги Націй.

14. Функції між членами Управи Групи розподіляються самою Управою.

Контрольна Комісія:

15. Контрольна Комісія складається з 3-х членів, які з-поміж себе обирають Голову.

16. Контрольна Комісія не менше двох разів на рік переводить ревізію діяльності Управи й докладає Загальним Зборам.

17. Члени Контрольної Комісії мають право брати участь на засіданнях Управи Групи з правом дорадчого голоса.

Відділи Групи:

18. В місцевостях, де перебуває не менш 10 членів Групи, як в Ч[ехо-]С[ловацькій] Р[еспубліці], так і за її кордонами, можуть бути утворені, по заяві не менше як 5 членів Групи й по згоді на це Управи Групи відділи Української Університетської Групи.

19. Відділ працює автономно, обираючи зі свого складу органи Управління відділом, але з Міжнародною Університетською Федерацією Відділ зноситься через Управу Групи.

20. Кожного року відділ висилає до Управи Групи відчіт про свій склад та діяльність. На зборах Відділу може бути присутній представник Управи Групи.

21. Управа Університетської Групи для Ліги Націй в Подєбрадах² є централею й одиноко уповноваженою для репрезентацій й зв'язку з Міжнародною Університетською Федерацією, а також з іншими міжнародними чинниками за всі відділи Української Університетської Групи для Ліги Націй.

Ліквідація:

22. Ліквідація Групи наступає по рішенню Загальних Зборів, які спеціально для цього скликаються й вирішують справу про ліквідацію не менше як 2/3 голосів. Ці Загальні Збори встановлюють термін та плян ліквідації, обирають Ліквідаційну Комісію й розподілюють майно Групи.

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.6. - Арк.4-5. Машинопис. Копія.

№2

ОГОЛОШЕННЯ

В неділю 14-го листопада о годині 2 по обіді в аудиторії "ЗАСІДАЦІ СІНЬ" відбудуться Загальні Збори Українського Академічного Товариства для Ліги Націй з наступним порядком денним:

1. Зачитання протоколу попередніх зборів.
2. Заміна §5 статуту Т[оварист]ва.
3. Реферат проф[есора] С.В.Бородаєвського³ на тему: III Міжнародний Конгрес Інтернац[іональної] Університ[етської] Федерації для Л[іги] Націй⁴.
4. Обрання члена до Ради зв'язку М[іжнародної] У[ніверситетської] Ф[едерації].
5. Обрання Комісії по інтелектуальн[ій] співпраці.
6. Обрання Комісії по прийняттю мір полегшення поїздки студентів в справах федерації.
7. Обрання бібліографічної Комісії для Л[іги] Н[ацій].
8. Плян діяльності і фінансовий стан У[країнського] А[кадемічного] Т[оварист]ва на 1926-27 рік.
9. Пропозиція Т[оварист]ва до Міжнародної Федерації.
10. Біжучі справи.

Вступ вільний. Гості вітані⁵

УПРАВА У[країнського] А[кадемічного]
Т[оварист]ва для Ліги Націй⁶

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.6. - Арк.12. Машинопис. Копія.

№3

Протокол

Засідання Управи Українського Університетського Угрупування
для Ліги Націй з дня 4.I.1928.

Засідання відбулося в 17 годин в готелі Централь⁷.

Присутні: проф[есор] Бородаєвський.

Доц[ент] Коваленко⁸.

Доц[ент] Романовський⁹.

Згідно повістки були розглянуті та вирішені такі точки:

а) Справа ювілею Академії¹⁰ 29 лютого 1928 [року].

Вирішено заготовити особливий меморандум, який має бути розісланий всім національним угрупованням з евентуальним¹¹ запрошенням представників на Академічне Свято.

б) Справа запрошення на польський з'їзд в кінці липня б[іжучого] р[оку]¹².

Вирішено делегувати к[олегу] Євтухова¹³ на з'їзд, оскільки матеріальні засоби не стануть на перешкоді. Перед тим довідатися більш детально про з'їзд.

в) Повідомити Генерального Секретаря¹⁴ про премію Бертона¹⁵.

Прийняти се до відома.

г) Справа притягнення до У[країнського] У[ніверситетського] У[групування] для Л[іги] Н[ацій] молодшого студентства.

Доручити к[олезі] Євтухову виробити особливу відозву¹⁶, яку представити потім на розгляд Управі.

д) Справа дотації Карнеджі¹⁷.

Проф[есор] Бородаєвський реферує останній лист від Паризької Централі Дотації. Прийняти до відома.

е) Справа вечірки.

Доручити перевести підготовчу справу по влаштуванню вечірки кол[езі] Бибікові¹⁸, оскільки б не зустрінулося перешкод для реалізації цього пляну.

і) Справа відчитання рефератів.

Проф[есор] Бородаєвський приобіцяв в недалекому майбутньому відчитати реферат про останні рішення Ліги Націй по питанням в царині економічній.

Голова:

Професор, С.Бородаєвський

Генеральний Секретар,

Доцент, Др.:

9.I.1928.

Подебради

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.6. - Арк.8. Машинопис. Копія.

№4

Оголошення

Дня 2 грудня 1928 року о год[ині] 14.30 в помешканні “Заседаці Сінь” відбудеться прилюдна лекція Голови Українського Університетського Угрупування для Ліги Націй, професора С.В.Бородаєвського на тему:

“V-ий міжнародний Конгрес Університетської Федерації для Ліги Націй”¹⁹

ВСТУП ВІЛЬНИЙ.

Після лекції відбудуться річні Загальні Збори У[країнського] У[ніверситетського] У[групування] для Л[іги] Н[ацій] з таким порядком денним:

1. Відчитання протоколу попередніх Загальних Зборів.

2. Справа приїзду представників американського студентства до Подебрад.

3. Звіт Ревізійної Комісії та Фінансова Справа У[країнського] У[ніверситетського] У[групування] для Л[іги] Н[ацій].

4. Демісія старого складу Управи та Ревізійної Комісії У[країнського] У[ніверситетського] У[групування] для Л[іги] Н[ацій] та обрання нового складу²⁰.

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.6. - Арк.13. Машинопис. Копія.

№5

Деканатові Екон[омічно]-Кооп[еративного] Факультету²¹

Українське Університетське Угрупування М[іжнародної]

У[ніверситетської] Ф[едерації] для Ліги Націй.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Засідання Українського Університетського Угрупування М[іжнародної] У[ніверситетської] Ф[едерації] для Ліги Націй відбудеться в суботу, 7-го січня 1931 [року] о год[ині] 2.30 в залі гот[елю] “Централь” (Подебради), з порядком денним:

1. Протокол попереднього засідання.
2. Інформації п[ана] Голови^{x)} угруповання.
3. Реферат п[ана] Голови Угруповання: VII Міжнародний Конгрес Університетської Федерації для Ліги Націй в Женеві в 1931 р.
4. Утворення в Женеві відділу У[країнського] У[ніверситетського] У[груповання] для Ліги Націй.
5. Біжучі справи.
6. Реферат п[ана] Профес[ора] С.В.Бородаєвського: "Ліга Націй".

3.II.1931.

Вступ вільний

Подебради

^{x)} S.Borodaewsky²²

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.6. - Арк.14. Машинопис. Копія.

№6**ОГОЛОШЕННЯ**

Засідання Української Університетської Групи для Ліги Націй відбудеться в суботу 4-го липня о 2 год[ині] попол[удні] в готелю Централь з таким порядком денним:

- 1) Протокол минулого засідання
- 2) Інформації голови *- Наук[овий] з'їзд: прохат[и] Гол[ову] прочит[ати] рефер[ат]: "Права менш[остей] і Ліга Націй"*²³
- 3) Делегація на майбутній Конгрес Міжнародної Федерації для Ліги Націй.^{x)}
- 4) Реферат проф[есора] С.Бородаєвського на тему: Права меншостей *(відкладений на пізніше)*
- 5) Біжучі справи.

27.VI.1931

УПРАВА

^{x)} Голова Д[елегації] Проф[есор] Бородаєвський Бойків²⁴

Руснак

[Келлер]-Чик[а]л[енко]²⁵+ по узгод[женню] Голови²⁶

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.6. - Арк.15. Машинопис. Копія.

№7**ОПОВІЩЕННЯ**

Цим маю за шану повідомити, що загальні збори Української Університетської Групи для Ліги Націй відбудуться у СУБОТУ, дня 8-го КВІТНЯ 1933-го року о годині 12-ій в помешканні деканату Економічно-Кооперативного Факультету Української Господарської Академії.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1. Затвердження протоколу попереднього засідання. *(4.VII.[1]931.)*
2. Конгрес Міжнародної Університетської Федерації для Ліги Націй в 1932 році²⁷.

3. Звіт про діяльність Української Університетської Групи для Ліги Націй.

4. Вибори Управи та Ревізійної Комісії.

5. Біжучі справи *(не встиг докл[асти] про Акад[емічний] Ком[ітет]²⁸)*
1933 р.

ГОЛОВА, ПРОФЕСОР С.БОРОДАЄВСЬКИЙ

В Правл[іння] обрані:

Бородаєвський

Бич²⁹

Март[ос]³⁰

[нрзб]

Іван[ис]³¹ (Секр[етар])

і скарбн[ик]³²

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.6. - Арк.16. Машинопис. Копія.

№8

Відозва³³

/До студентів молодших прийомів Української Господарської Академії./

До всіх українських студентів всіх країн.

До всіх колишніх українських студентів.

Товариші.

Управа Українського Університетського Угрупування для Ліги Націй закликає Вас масово вступати до Угрупування та поповнити наші щереги, які поріділи та порідіють в зв'язку з минулим та наближаючимся випусками У[країнської] Г[осподарської] А[кадемії] в Ч[ехо-]С[ловацькій] Р[еспубліці].

Наше Університетське Угрупування для Ліги Націй за останніх три роки перевело велику роботу на міжнародньому полі. Нам вдалося добитися того, що з нами числяться, як з іншими державними націями, які входять до Міжнародньої Університетської Федерації для Ліги Націй.

Наші делегати приймають активну участь майже на всіх інтернаціональних з'їздах, конференціях та курсах, які влаштовуються з рамени Федерації.

Нам потрібно за кожну ціну вдержати те положення на міжнародньому полі, яке нам вдалося досягнути. Недалекі чергові випуски абсолювентів У[країнської] Г[осподарської] А[кадемії] поставлять нас в скрутне становище як матеріальне, так і в розумінні постачання Секретаріату нашого Угрупування активними працівниками.

Кожному українцеві-студентові мусить залежати на дальшому розвиткові нашої організації, може по своїй активності під сю пору єдиної, що твердо провадить загально-українську лінію в царині ділання Ліги Націй.

Отже, вписуйтеся до нашого Угрупування.

1 корона чеська³⁴ місячної членської вкладки нікого не обтяжить.

Закордонні товариші еквівалентним місячним внеском також спричиняться до попертя загально-української справи.

Жодний українець-академик, як в сучасний мент, так навіть і минулому не сміє залишатися поза нашими щерегами.

Особливо звертаємося до молодших товаришів, що знають чужі мови: нехай приглядаються до нашої праці, щоб потім могли самостійно вести її, коли старші відійдуть від неї.

Зголошення приймаються в Секретаріаті У[країнського] У[ніверситетського] У[груповання] для Л[іги] Н[ацій]:

Управа У[країнського] У[ніверситетського]
У[груповання] для Л[іги] Н[ацій] на 1928 рік:

1. проф[есор] Бородаєвський
2. Доцент Коваленко.
3. Доцент Д[окто]р Романовський.
4. Канд. інж[енер] Бокітько³⁵.
5. канд. інж[енер] Бибік.
6. канд. інж[енер] Євтухів

9.I.1928.

Подєбради.

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.6. - Арк.10. Машинопис. Копія.

№9

Відозва

Univ[ersitaire] Prof[esseur] S.V.Borodaevsky,
Podbabska 1088,
Praha XIX - Bubénes,
Tchécoslovaquie.

27/VII - [1]930
4/VIII - -//-

Українська Університетська Група для Ліги Націй входить до складу Міжнародної Університетської Федерації для Ліги Націй вже з р[оку] 1925-го. Поступово Українська Університетська Група для Ліги Націй зайняла у Федерації належне їй місце та викликала погоже до себе відношення з боку інших членів Федерації.

Але для більшого закріплення позиції Української Університетської Групи у Федерації було б дуже корисним, коли б українська еміграція різних країн вжила заходів щодо відкриття в них відділів Української Університетської Групи для Л[іги] Н[ацій]. Це було б корисно зробити також і в³⁶.

Тому я дозволяю собі звернутися до Вас з проханням вжити відповідних заходів щодо сформування як можливо швидче відділу Української Університетської Групи й про наслідок цього не відмовити мене повідомити.

До цього прикладаю а) статут Міжнародної Універ[ситетської] Федерації і б) статут Української Університетської Групи для Л[іги] Н[ацій].

Очікуючи на Вашу ласкаву відповідь, залишаюся з глибокою до Вас пошаною:

I/ Заслано до Берліну п[ану] Дорошенкові³⁷ [нерозбірливо]
“ _ ” Парижу п[ану] Інж[енеру] Бокітькові
“ _ ” Варшави Проф[есору] Лотоцькому³⁸
“ _ ” Букарешту п[ану] Herodot’ову³⁹
“ _ ”⁴⁰

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.6. - Арк.9. Машинопис. Копія.

№10

Лист
До Сенату Української Господарської Академії⁴¹

Голови Українського Університетського
Угрупування для Ліги Націй

Маю за шану прохати Сенат не відмовити дати по прикладах минулих літ свою допомогу Українському Університетському угрупованню для Ліги Націй в сумі п'ятисот кор[он] чеш[ських].

Українське Угрупування працює на міжнародному полі досить енергійно. Наслідки його праці визнаються позитивними Міжнародною Університетською Федерацією в звіті якої наше Угрупування лічмиться як одне з активних. Стан Угрупування на Міжнародному Конгресі в Женеві був дуже добрий і представники угруповання користувалися всіми правами дійсних членів чого не було до цього часу.

Для збереження свого становища в Федерації Угрупування мусить виконати свої обов'язки фінансового характеру. Зараз між іншим треба платити три Фунта сте[рлінгів]⁴² членських внесків і частину видатків на друкування звіту[у] про діяльність Федерації і нашої Групи. Каса Угрупування слаба і без допомоги Сенату Угрупування не зможе виконати зазначених вище платіжок.

Тому Угрупування дозволяє собі турбувати Сенат маючи на увазі його сприятливе відношення до справ маючих загальноукраїнський характер.

4. XII. [1] 928
Podabrady⁴³

/ підпис/ Проф[есор] Бородаєвський

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.29. - Арк.1. Машинопис. Копія.

№11

Лист

До Пана Проректора У[країнської] Г[осподарської] Ак[адемії]
Посилаючись на рішення Сенату У[країнської] Г[осподарської]
Ак[адемії] в минулому грудні міс[яці], прошу ласкаво розпорядження Вашого,
Пане Проректоре, на переведення до Fédération Universitaire Internationale pour
la Société des Nations⁴⁴, Bruxelles, 68, zne vander Meersch, членського внеску
Укр[аїнського] Універс[итетського] Угрупування для Ліги Націй за 1929/30
р., в сумі 3 [фунта стерлінгів] (492 к.с.).

24. I. [1] 929
Подєбради

Проф[есор] С.Бородаєвський
Голова У[країнського]
У[ніверситетського] Угр[уповання]
для Л[іги] Н[ацій].

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.29. - Арк.2. Рукопис. Оригінал.

№12

Лист⁴⁵ПРАГА 192[?]
PRAHA

П[ан] проф[есор] Бородаєвський

Прага
Stepanska 49/II.

Резолюція в справі товариства для Ліги Націй - винесена на 7 з'їзді ЦЕСУСА⁴⁶ в Подєбрадах 1929 [року] - звучить:

“В. Міжнародні зносини.

IV. Продовжувати і надалі співпрацю з Укр[аїнським] Акад[емічним] Товариством Ліги Націй та піддержувати об'єктивні змагання укр[аїнської] еміграції перед Секретаріатом Союзу Народів⁴⁷ в справі визнання її як самостійної національності”.

з глибоким поважанням
В.Орелецький⁴⁸

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.8. - Арк.19. Рукопис. Оригінал.

№13

Лист

Женева 16 серпня 1930 [року].
35, Chemiu de Miremout

Високоповажний Пане Професоре!

У відповідь на Ваш ласкавий лист з 10 серпня про вибрання мене в склад делегації Української на конгрес Унів[ерситетської] Федерації для Ліги Націй⁴⁹, спішу подякувати за зроблену мені честь і повідомити, що я, розуміється, готова допомогти оскільки можу, праці Вашої делегації на конгресі. Проте я хочу завважити Вам, що я зовсім не в курсі праці цієї Федерації і боюсь моя допомога не буде дуже активною. В Женеві перебуває саме тепер кілька українських студентів, між ними: голова тутешньої Студентської української громади “Україна”⁵⁰ п[ан] А.Руснак, студент в Педагогічнім Інституті Русо, та п[ан] Бойків з Праги, член комітету Цесуса, його секретар. Присутність їх на Конгресі в складі Української Делегації була б безперечно дуже корисною. Я, з свого боку, не відмовляюся брати участь в праці Делегації і стою до її розпорядимости, все ж таки прошу Вас розважити, чи не краще було б притягти одного з цих студентів, або й обох, чи замість мене, чи для доповнення Української Делегації.

Чи переказував Вам п[ан] Є.Вировий⁵¹ на моє прохання, що я можу, як що бажаєте, притулити Вас і інших делегатів, які з вами може приїдуть, в

помешканню Слав'янського Інституту, де можна примістити вигідно двох навіть трьох чоловік: я маю на це дозвіл від Директора Інституту і його дружини; там є ліжка, білизна, ванна кімната і кухня, хоч поруч є пансіон, де можна мати сніданок і т.д.

Прощу прийняти запевнення, що завжди готова допомогти, чим можу Українській Делегації і застаюся з глибокою пошаною.

Ганна Келлер-Чикаленко

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.29. - Арк.13-13зв. Рукопис. Оригінал.

№14
Лист⁵²

Управа
Прага-Дейвіце, 1506
ч. 192 г.

Прага, 5 травня 1932 р.

Пану Професору
С.В.Бородаєвському,
Прага.

Високоповажаний Сергій Васильєвичу,

Ви мали на руках наш французький меморандум, котрим ми хочемо інформувати міжнародні чинники в Женеві зі станом річей у нас в Академії та в справі акції нашого Товариства⁵³.

Нині виникла думка звернутись з прямим проханням до біженецького комісаріату при Лізі Націй⁵⁴ про уділення нам грошової допомоги.

Справа в тому, що, як ми довідались, подібні дотації дані були ріжним російським біженецьким організаціям. Дотичне засідання Комісаріату має відбутися 20 травня.

В цій справі звертаємося до Вас. Посилаємо вам примірний концепт звернення і просимо Вас відповідно, як Ви найдете необхідним його виправити, змінити та доповнити, написати його у французькій мові і по можливості в близчі дни надіслати його нам. Ми тоді негайно його передрукуємо і з додатком того меморандуму пошлемо до Женеві.

Спочатку ми гадали, що Академія сама звернеться в цій справі до Ліги Націй. Але п[ан] Ректор⁵⁵ відповів на нашу дотичну пропозицію, що Сенат рахує, що має це зробити Товариство. Тому ми це і робимо.

Висловлюємо Вам наперед нашу глибоку подяку за Вашу співпрацю, сподіваємось на Вашу швидку відповідь і залишаємось зі щирою пошаною до Вас.

/підпис/

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.8. - Арк.29. Машинопис. Оригінал.

№15

Лист

До Комісаріату Ліги Націй в справах біженців (треба по французькому вписати точну назву)

Office International Nansen pour les réfugiés⁵⁶

Додаючи до цього меморандум в справі Української Господарської Академії в Чехословацькій Республіці, Управа Товариства Прихильників У[країнської] Г[осподарської] А[кадемії] має за честь звернутись до Високого Комісаріату про уділення дотації в цілях уможливлення дальнішого нормального функціонування цієї політехнічної школи.

На протязі минулих десяти років, починаючи з 1922 р., Українська Політехніка була забезпечена асигнуваннями з державних коштів⁵⁷ в такій мірі, що змогла дати майже 600 українським біженцям спроможність одержати вистачаючу технічну, прикладну освіту, котра уможливила цим людям улаштуватись на праці фаховій і стати скрізь де вони опинились корисними мешканцями тих країн.

Для нормального ведення своєї навчальної чинності школа ця потребує річно до 400 тисяч швайц[арських] франків⁵⁸. Так в роках її нормального функціонування Політехніка витратила - в році 1927 2.777.848 корон ч[еських], в році 1928 - 2.371.461 к[орон] ч[еських]. Лише забезпечення такого приблизно бюджету дало б Політехніці можливість вести далі свою корисну чинність в повнім обсязі.

В біжучому 1932 р. дотація Міністерства Хліборобства⁵⁹ Ч[ехо-] С[ловацької] Р[еспубліки] в зв'язку з економічною кризою та обтяженням державного бюджету значно скорочена і відпущена в розмірі всього 1.300.000 к[орон] ч[еських]. Акція самопомоги Товариства Прихильників У[країнської] Г[осподарської] А[кадемії], хоч і має значний успіх, але тимчасом зібр[аних] грош[ей] ще не вистачає на покриття дефіциту.

Українська Політехніка уділяє українським біженцям допомогу не благодійного порядку, а поміч суто конструктивну. Вона зараз розпочинає діяльність Позаочного Технічно-Господарського Інституту⁶⁰ при ній, котрий шляхом кореспондентським буде нести технічну і господарську фахову освіту соткам біженців і тим дасть їм можливість улаштуватись на продуктивній праці.

З цих міркувань ми гадаємо, що Українська Політехніка являється інституцією, праця котрої вповні відповідає завданням, котрі в області опікування біженцями ставить собі Високий Комісаріат.

Ці міркування спонукали нас звернутись з цим листом та меморандумом до високого Комісаріату в надії, що наша акція буде Високим Комісаріатом узнана і підтримана шляхом асигнування певної суми до нашого фонду по удержанню Української Господарської Академії та Технічно-Господарського Інституту при ній.

Що торк[ається] [нрзб], то ми реагув[али] б на 100.000 f.s., але, коли б В[исокий] Ком[ісаріат] зміг дати асигн[ування] й на меншу суму, ми були б Комітету вельми вдяч[ні]⁶¹.

№16

Лист

S.Netchai
102, rue de Paris
Vanves (Siene)

Velecteny Pan
Prof[esseur] S.Borodajevsky
Podbabska 1088
Praha XIX
Tchécoslovaquie⁶²

27/XII [19]33

Високоповажаний Пане Професоре,

Я виїздив на Різдво на пару днів з Парижа і по своєму повороті вчора знайшов Ваш лист до мене у відомій Вам справі. Конгрес⁶³, про який Ви пишете, починається сьогодні й тягнеться до 29го, а це якраз, на жаль, ті дні в тижні, які я зайнятий в друкарні й редакції “Тризуба”⁶⁴ по випуску чергового числа. Покинути роботу я не можу, бо нема кому мене замінити (я - секретар редакції “Тризуба”). Дуже жалую тому, що не можу виконати Вашого доручення. Лист Ваш до п[ана] Бокітька передав сьогодні рано. Як стоять справи у нього, він Вам напише сам.

З великою пошаною до
Вас, Пане Професоре,
С.Нечай⁶⁵

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.29. - Арк.18-19зв. Рукопис. Оригінал.

№17

Лист

V.Bokitko,
42, rue Denfert-Roche[нрзб]
Paris [нрзб]

Monsieur le Prof[esseur] S.Borodaewsky
Praha XIX
Podbabska 1088
Tchécoslovaquie⁶⁶

28.XII.1933

Високоповажний Пане Професоре!

Дуже дякую Вам за Вашого ласкавого листа й за Ваше призначення мене делегатом на конференцію F[édération] U[niversitaire] I[nternationale]⁶⁷.

На превеликий жаль, я не можу прийняти участь в конференції, за що прохаю мене вибачити, бо не можу розполагати вільно своїм часом в ці дні. Зараз, в останні дні перед новим роком, маю випустити черговий бюлетень й закінчити спішну працю по Місії.

Вашого листа п[ан] Нечай передав мені лише вчора, бо він усі ці дні був у від'їзді.

Дозвольте привітати Вас і Вашу шановну дружину з Новим роком і побажати Вам усього найліпшого.

З глибокою до вас повагою
Б.Бокітько

ЦДАВО України. - Ф.3883. - Оп.1. - Спр.29. - Арк.20-20зв. Рукопис. Оригінал.

*Крона (корона) чеська - грошова одиниця Чехо-Словацької Республіки, введена в обіг у 1919 р. замість австро-угорської крони. Розмінна монета - геллер (1 крона = 100 геллерів).

¹Міжнародна університетська федерація для Ліги Націй (МУФ для ЛН) - міжнародна організація, створена у 1924 р. з метою координації зусиль національних університетських угруповань для Ліги Націй, що входили до її складу, у справі забезпечення миру. Органи управління: Конгрес, Бюро, Рада і Генеральний секретаріат. Осідок МУФ для ЛН визначався місцем перебування Генерального секретаря. У 1931 р. до її складу входило 29 національних угруповань.

²Подєбради - курортне місто в Чехії в Полабській низині на березі р.Ельба, в 50 км від Праги. У 1922 р. у місті була відкрита Українська господарська академія (УГА) - провідний осередок науково-педагогічної діяльності української еміграції в Чехо-Словаччині у 20-30-х роках ХХ ст.

³Бородаєвський Сергій Васильович (1870-1942) - політичний і громадський діяч, вчений-економіст, кооператор. Народився у м.Охтирка. Закінчив Харківський університет. До 1917 р. працював у Міністерстві фінансів, Державному банку, Міністерстві торгу і промисловості, Петербурзькому відділенні Комітету щодо сільських ощадно-позиткових і промислових товариств, викладав на Вищих комерційних курсах Побединського, у Петербурзькому політехнічному інституті. Брав участь у створенні українських центральних кооперативних установ, голова Всеукраїнського союзу виробничих кооперативів "Трудсоюз". У 1918 р. - заступник міністра торгу і промисловості в уряді П.Скоропадського. За часів Директорії УНР виконував важливі урядові доручення. З 1919 р. - в еміграції у Франції, згодом - Чехо-Словаччині. Професор УГА, Українського вільного університету, Українського технічно-господарського інституту. Голова УУУ для ЛН, член Ради МУФ для ЛН. Один з фундаторів Міжнародного інституту кооперативних студій в Базелі, персональний член Міжнародного кооперативного альянсу. Автор понад 50 великих наукових праць та 500 статей у фахових журналах з історії й теорії кооперативного руху.

⁴Проходив 1-8 вересня 1926 р. у Женеві.

⁵Дописано від руки чорним чорнилом.

⁶У кутку аркуша за підписом С.В.Бородаєвського дописано олівцем: "14/ХІ зачит[ано] Реферат; ост[альні] питання відкладені /підпис/".

⁷Йдеться про готель "Сентра", у якому, разом з Подєбрадським замком, розміщувалася УГА.

⁸Коваленко Олександр Михайлович (1875-1963) - громадський та політичний діяч. Народився у м.Ромни. Один із засновників РУП. У 1919-1920 рр. - дипломат Української Народної Республіки: консул УНР у Женеві, потім - у Парижі, восени 1920 р. - секретар делегації УНР на Асамблеї Ліги Націй у Женеві. З 1922 р. - лектор, доцент та завідувач кафедри прикладної механіки (з 1923), декан інженерного факультету (1923-1925) УГА. У ці ж роки працював секретарем дипломатичної делегації Державного центру УНР на еміграції в різних організаціях Ліги Націй. Після Другої світової війни жив і працював у Мюнхені й Женеві.

⁹Романовський Святослав (?) - математик, активний діяч кількох студентських еміграційних організацій. Член бюро преси і пропаганди Центрального союзу українського студентства в Подєбрадах (1925). Лектор, пізніше - доцент вищої математики гідротехнічного відділу інженерного факультету УГА.

¹⁰Йдеться про Українську господарську академію - вищий навчальний заклад політехнічного профілю, який діяв у Подєбрадах у 1922-1935 рр. Ініціатором створення Академії був Український громадський комітет. Академія функціонувала як вища школа з 4-річним планом навчання. Після закінчення навчання випускники здобували звання інженера. Академія фінансувалася урядом Чехо-Словаччини. За час існування закладу в ньому навчалася 786 студентів (закінчило навчання 559 чол.). При Академії діяло близько 50 різних організацій - наукових, студентських, культурно-просвітніх та інш. У 1928 р. Міністерство хліборобства заборонило приймати нових слухачів і розпорядилося приступати до ліквідації Академії. У 1935 р. УГА припинила своє існування.

¹¹Можливим за певних умов, за відповідних обставин.

¹²Йдеться про XXVI Конгрес миру, що проходив 25-29 червня 1928 р. у Варшаві. УУУ для ЛН отримало офіційне запрошення від Міжнародного бюро миру в Женеві та Польського університетського угруповання для Ліги Націй взяти участь у роботі Конгресу.

¹³Свтухів Олександр Юрійович (1898-1966) - військовий і громадський діяч, інженер-економіст. Народився у м. Кам'янець-Подільський. Закінчив Кам'янець-Подільську класичну гімназію. Військову освіту здобув у Павлівській військовій школі (Петербург). Штабний старшина-гарматник російської армії. З грудня 1917 р. - в українській армії: організатор Вільного козацтва; учасник придушення більшовицького повстання у Києві у січні 1918 р. та оборони Києва від військ М. Муравйова; організатор Вінницького куреня ім. полковника Івана Богуна. У складі Окремого ударного корпусу під проводом отамана О. Палієнка брав участь в боях за визволення Житомира, Коростеня та проти т.зв. Домбровицької республіки (поч. 1919). У 1919 р. працював при Українській дипломатичній місії на Кавказі (Тифліс), згодом - при українському посольстві в Туреччині (відділ преси та пропаганди). Перебував у таборах для інтернованих у Польщі. Згодом навчався в Шарлотенбурзькій політехніці (Німеччина), а 1923 р. вступив до Торговельної академії в Берліні. 1927 р. закінчив курси політологічних наук для Ліги Націй при Женевському університеті, 1929 р. - економічно-кооперативний факультет УГА. Член Товариства українських інженерів. Керуючий канцелярією та член управи УУУ для ЛН. Технічний секретар Подєбрядської філії Комітету перекладу Святого Письма на літературну українську мову (голова - М. Левицький). Співробітник подєбрядського "Нашого життя" та багатьох українських часописів за кордоном. Публікувався в чужоземних часописах, висвітлюючи український рух. Автор мемуарів "Мої спомини" (Тифліс, 1919). Помер у м. Каракас (Венесуела).

¹⁴На той час Генеральним секретарем МУФ для ЛН був Роберт Гендрікс.

¹⁵Йдеться про премію Монтегю Бертона, отриману С.В. Бородаєвським у 1928 р. за працю "Les problemes économiques et la paix", що була написана на оголошений МУФ для ЛН конкурс.

¹⁶Див. документ №8.

¹⁷Карнеджі (Карнегі) Ендрю (1835-1919) - американський промисловець і благодійник. Відомий своїми пожертвуваннями на заснування бібліотек та університетів. У 1910 р. оголосив про створення Фонду Карнегі за міжнародний мир, виділивши з цією метою 10 млн. доларів.

¹⁸Бибік Василь (1894 - ?) - інженер-економіст. Народився у с. Гудими Полтавської губернії. 1928 р. закінчив економічно-кооперативний факультет УГА. Член Товариства українських інженерів та Комісії з підготовки Українського об'єднання в ЧСР (1938-1939). Член управи УУУ для ЛН.

¹⁹Проходив 25-29 серпня 1928 р. у Женеві.

²⁰Далі аркуш обірваний.

²¹Поряд з агрономічно-лісовим та інженерним один з 3-х факультетів УГА. Мав три відділи: Економічний (поділявся, у свою чергу, на 4 підвідділи), Кооперативний і Статистичний, та 20 кафедр. Економічно-кооперативний факультет з дипломом інженера-економіста закінчило 167 осіб. Текст вписано чорним чорнилом.

²²Примітку зроблено від руки олівцем.

²³Тут і далі по тексту - текст між зірочками дописано від руки.

²⁴Бойків Олександр (Олекса) Миколайович (1886-1968) - український громадсько-політичний діяч, журналіст, чільний член ОУН. З 1915 р. - на службі в УСС, згодом - в Українській Галицькій Армії. З 1920 р. - в еміграції. Протягом празького періоду життя (1920-1930) веде активну діяльність громадсько-культурного характеру в таборах інтернованих і робітничих відділах. У різні роки обирається секретарем, віце-президентом і економічним референтом Центрального союзу українського студентства. З 1926 р. - в лавах УВО, з 1928 р. - керівник УВО в Празі, з 1930 р. - особистий секретар Є. Коновальця. Влітку 1930 р. брав участь в конгресі Міжнародної Студентської Допомоги в Оксфорді. У 1932-1944 рр. - секретар, організаційний і культурно-освітній референт Українського Народного Союзу у Парижі, у 1938-1948 рр. - терновий провідник ОУН у Франції. Після розколу ОУН у 1940 р. підтримав А. Мельника. У 1944 р. був заарештований німцями. У 1954-1964 рр. - член ПУН і референт преси і пропаганди, 1964-1968 рр. - член Сенату ОУН. Окрім активної політичної діяльності, займався редакторською працею (співредактор "Національної думки" (1927), "Студентського вісника", адміністратор і співробітник "Розбудови нації", співзасновник і редактор "Українського слова").

²⁵Келлер-Чикаленко Ганна Євгенівна (1884-1964) - старша дочка Є.Х. Чикаленка, філолог, журналіст, діяч українського та міжнародного жіночих рухів. Співробітничала в часописах "Рада" і "Літературно-науковий вісник". У 1918-1920 рр. працювала в українській

дипломатичній місії у Швейцарії. В еміграції мешкала в Німеччині, де була працівником бібліотеки Університету м.Тюбінген, з 1937 р. викладала українську мову в цьому ж університеті.

²⁶Примітку зроблено від руки олівцем.

²⁷Йдеться про IX Конгрес МУФ для ЛН, що проходив 5-9 вересня 1932 р. у Женеві.

²⁸Український академічний комітет - автономний орган Історично-філологічного товариства (з 31 травня 1926 р. - самостійна організація), створений 1920 р. в Празі з метою об'єднання українських наукових діячів та забезпечення міжнародної інтелектуальної співпраці (перший голова - О. Колесса). До 1934 р. активно співробітничав з Міжнародною комісією для інтелектуальної співпраці в Женеві та її виконавчим органом - Інститутом інтелектуальної співпраці в Парижі. До складу Комітету входили Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові, Український науковий інститут в Берліні, всі українські високі школи й наукові товариства в Чехо-Словаччині, у тому числі й УУУ для ЛН.

²⁹Бич Лука Лаврентійович (1875-1944) - політичний і громадський діяч Кубані, правник, економіст. У 1917 р. був обраний головою Кубанського уряду. На початку 1919 р. - голова делегації Кубанської Народної Республіки на Паризькій мирній конференції. З 1920 р. проживав у еміграції в Чехо-Словаччині. З 1922 р. - професор економічно-кооперативного факультету, пізніше - ректор УГА. Автор низки наукових праць, у тому числі з історії українського населення на Кубані.

³⁰Мартос Борис Миколайович (1879-1977) - громадсько-політичний і державний діяч, вчений-економіст. До 1917 р. - організатор кооперативних товариств, голова ради Дніпросоюзу. У 1917 р. - член Центральної Ради і Малої Ради, ЦК Селянської спілки. Перший генеральний секретар земельних справ, міністр фінансів в уряді В. Чехівського, голова Ради народних міністрів і міністр фінансів УНР. З 1920 р. - в еміграції у Німеччині, потім - у Чехо-Словаччині. Один з організаторів і професор УГА, директор Українського технічно-господарського інституту (1936-1938). У 1945 р. переїхав до Мюнхена, де став засновником і ректором Української вищої школи економіки (1945-1949), працював в Інституті вивчення СРСР. З 1958 р. жив у США.

³¹Іванис Василь Миколайович (псевдонім - О. Болотенко) (1888-1974) - політичний і громадський діяч Кубані, економіст, інженер-технолог, історик, педагог. У 1918-1920 рр. - член Кубанських рад, міністр торгівлі і промисловості, голова Кубанського уряду. У 1920-1948 рр. - в еміграції у Чехо-Словаччині, Польщі, Німеччині. Професор УГА та Українського технічно-господарського інституту. Одночасно впродовж восьми років головував у Союзі інженерів емігрантів та був головним редактором часопису "Український інженер". З 1948 р. проживав у Канаді. Заступник голови НТШ в Канаді.

³²Дописано від руки олівцем.

³³Подано первісний текст, підготовлений керуючим канцелярією О. Євтухівим, в який при редагуванні було внесено корективи.

³⁴При редагуванні замінено на "50 геллерів".

³⁵Бокітько Борис (1899 - ?) - інженер-економіст. Народився у м. Миргород Полтавської губернії. 1929 р. закінчив економічно-кооперативний факультет УГА.

³⁶У тексті країна чи місто не зазначені, поставлено три крапки.

³⁷Дорошенко Дмитро Іванович (псевдонім - М. Жученко) (1882-1951) - державний, громадський та політичний діяч, історик, публіцист. Член РУП, ТУПу, Союзу українських автономістів-федералістів, УПСФ. Один із фундаторів Центральної Ради, товариш голови Центральної Ради, міністр закордонних справ Української Держави. З 1920 р. перебував в еміграції. Професор декількох українських та європейських вищих шкіл, директор Українського наукового інституту в Берліні, перезидент Української вільної академії наук у США, дійсний член Наукового товариства ім. Т. Шевченка і багатьох інших наукових товариств (з 1923). Автор понад 1000 наукових праць з історії України, історії культури і церкви.

³⁸Лотоцький Олександр Гнатович (псевдоніми - О. Білоусенко, О. Любенький) (1870-1939) - державний і громадсько-політичний діяч, письменник, історик і публіцист. Належав до Петербурзького осередку ТУП. Генеральний писар Центральної Ради, Державний контролер УНР, в.о. міністра віросповідань гетьманату та УНР, надзвичайний посол УНР в Туреччині. В еміграції мешкав у Австрії, Чехо-Словаччині, Польщі. Професор Українського вільного університету в Празі та Варшавського університету, засновник і перший директор Українського наукового інституту у Варшаві. Водночас виконував обов'язки заступника голови екзильного Уряду УНР і міністра внутрішніх справ.

³⁹Геродот Дмитро (псевдонім - Д. Івашина) (1882 - ?) - журналіст, публіцист, активний діяч української еміграції в Румунії, член кількох емігрантських громадських організацій. Секретар Управи Філії Українського товариства Ліги Націй у Бухаресті. Секретар Громадсько-

допомогового комітету української еміграції в Румунії, згодом - представник паризької Української бібліотеки ім. С.Петлюри у Бухаресті, член Союзу українських журналістів і письменників у Празі. Друкувався в емігрантських виданнях у Польщі, Румунії, Чехо-Словаччині, Франції.

⁴⁰Дати на початку документу та адресати вписані від руки синім чорнилом.

⁴¹Сенат Української господарської академії - виконавчий орган Професорської ради УГА, що складався з ректора, проректора, секретаря Професорської ради Академії і деканів факультетів (загалом 6 осіб). Головою Сенату був ректор, заступником - проректор Академії. Скликався майже кожні 2 тижні. До компетенції Сенату належали усі справи адміністративного і фінансово-господарського характеру, зокрема складання річного та інших кошторисів Академії, які затверджувала Рада Академії; здійснення видатків в межах кошторису; організація та керівництво канцелярією, бухгалтерією, скарбницею, господарською частиною і працею службового персоналу; прийняття і звільнення службового персоналу та інш.

⁴²Фунт стерлінгів - грошова одиниця Великої Британії. Самостійною грошовою одиницею став з 1694 р. Розмінна монета - пенні (1 фунт = 100 пенсів).

⁴³Подєбради (чесь.).

⁴⁴Міжнародна університетська федерація для Ліги Націй (франц.).

⁴⁵Документ подано на бланку Центрального союзу українського студентства.

⁴⁶Центральний союз українського студентства (ЦЕСУС) - центральна організація, яка координувала працю й об'єднувала українських студентів поза межами СРСР. Заснований на III Всеукраїнському студентському конгресі у Празі (1922). У 1922-1923 рр. ЦЕСУС об'єднував 4650 союзів та 18 організацій, а з 1924 р. - 3364 союзи та 22 організації. Впродовж 1922-1939 рр. відбулося 11 звичайних та 2 надзвичайних з'їзди. Місцями осідку керівництва ЦЕСУСу були Прага (1922-1934) та Відень (1935-1939). Як надзвичайний член входив до Міжнародної Студентської Конфедерації (Брюссель), член Міжнародної Студентської Служби, брав участь в Інтернаціональній Студентській Лізі (1933-1939). Друкованими органами Союзу були "Студентський вісник" (1923-1931, 1935-1939) та, частково, "Студентський шлях". З початку 1930-х років ЦЕСУС став на націоналістичні позиції. З огляду на Другу світову війну припинив свою діяльність, відновивши її лише в березні 1946 р. в Мюнхені. З кінця 1950-х років переніс свій осідок до США.

⁴⁷Секретаріат Ліги Націй - адміністративний орган Ліги Націй поруч з Асамблеєю та Радою. Діяв на постійній основі і мав значний вплив на політику Ліги Націй. Очолював Секретаріат Генеральний секретар, адміністративний керівник Ліги. У 1940 р. до штату Секретаріату входили співробітники з 50 країн світу.

⁴⁸Орелецький Василь (1895-1976) - український громадський діяч, правознавець. Навчався у Чернівецькому університеті, був слухачем філософсько-правничих та суспільно-політичних студій Карлового університету та Українського вільного університету (УВУ) у Празі. Референт зовнішніх зв'язків, згодом - президент ЦЕСУСу (1925-1926, 1927-1933). З 1939 р. - доцент УВУ. Після відновлення УВУ 1946 р. у Мюнхені очолив кафедру міжнародного права, був деканом правничого факультету і ректором (1963-1966) цього університету. Член Української академії наук у Німеччині. Досліджував проблеми міжнародного публічного і приватного права. Автор підручника з міжнародного права.

⁴⁹Йдеться про VII Конгрес МУФ для ЛН, що проходив 1-5 вересня 1930 р. у Женеві.

⁵⁰"Україна" - товариство, що об'єднувало українське студентство в Женеві. У 1933 р. нараховувало з десяток членів. Брало участь у міжнародних студентських конгресах, що проходили в Женеві. З 1929 р. входило до складу ЦЕСУСу.

⁵¹Вировий Євген Семенович (1889-1945) - громадський і культурно-освітній діяч, педагог, філателіст. Організатор катеринославської "Просвіти" й "Українського видавництва", голова культурно-освітньої комісії Трудового Конгресу (1919). Емігрував до Чехо-Словаччини, де був одним із засновників Українського видавничого фонду, комендантом Спілки українських пластунів-емігрантів. Співробітник "Книголюба", автор бібліографічних статей.

⁵²Документ подано на бланку Товариства прихильників Української господарської академії.

⁵³Товариство прихильників Української господарської академії створене у 1931 р. з метою утримувати УГА та її установи власними засобами і тим самим не допустити її ліквідації. Голова Товариства - професор Б.П.Магюшенко.

⁵⁴Йдеться про Верховний комісаріат Ліги Націй у справах біженців, створений у 1921 р. в Женеві під керівництвом Ф.Нансена, що піклувався про біженців, включаючи здійснення нагляду за їх репатріацією і переселенням. Також ввів так званий паспорт Нансена як засіб ідентифікації осіб без громадянства.

⁵⁵Йдеться про Б.Ю.Іваницького (1878-1953) - ректора УГА в 1925-1926 та 1928-1935 рр.

⁵⁶Вписано від руки.

⁵⁷Йдеться про фінансову допомогу Міністерства закордонних справ та Міністерства хліборобства Чехо-Словацької Республіки.

⁵⁸Швейцарський франк - грошова одиниця Швейцарії і Ліхтенштейну. З'явилася у 1850 р. Розмінна монета - сантим (1 франк = 100 сантимів).

⁵⁹Його Шкільному відділові у педагогічному відношенні була підпорядкована УГА від моменту її створення. З 1 січня 1928 р. як у навчальних, так і в адміністративно-господарських справах Академія повністю перейшла до компетенції цього міністерства.

⁶⁰Йдеться про Український технічно-господарський інститут позаочного навчання (УТГІ), що постав 12 листопада 1932 р. при УГА. З ліквідацією Академії у 1935 р. фактично замінив її. У Празі Інститут діяв до 1944 р., потім був перенесений до Мюнхена, де проіснував до початку 1950-х рр.

⁶¹Дописано від руки.

⁶²Адреси відправника та адресата вказані на конверті.

⁶³Йдеться про X Конгрес МУФ для ЛН, що проходив 27-29 грудня 1933 р. в Парижі.

⁶⁴“Тризуб” - громадсько-політичний і літературно-мистецький тижневик у Парижі (1925-1940), орган УНР, заснований з ініціативи С.Петлюри. Головний редактор - В.Прокопович, у 1940 р. - О.Шульгин. Співробітниками і дописувачами тижневика виступали відомі українські державні, політичні і громадські діячі: Д.Дорошенко, М.Єремій, М.Ковальський, М.Лівицький, О.Лотоцький, К.Мацієвич, В.Садовський, В.Сальський, М.Славінський, Я.Токаржевський-Карашевич, О.Удовиченко, О. та Р.Шульгини, А.Яковлев та інші. “Тризуб” широко висвітлював та коментував з позицій УНР міжнародні відносини, політичні і культурні процеси, що відбувалися в радянській Україні та в еміграції.

⁶⁵Нечай Семен (?) - інженер, активний діяч української еміграції у Франції, член кількох еміграційних громадських організацій. Закінчив Комерційний інститут у Празі. Входив до складу управи Союзу українських студентів-емігрантів у Польщі (1921-1922). Голова Спілки українських інженерів у Франції, пластовий референт при Союзі українських емігрантських організацій у Франції (до 1939 р.), редактор систематичного додатку до журналу “Тризуб” “Пласт на чужині” (1938-1939) та журналу українського пласту у Франції “Скоб” (з 1937; вийшло 4 числа).

⁶⁶Адреси відправника та адресата вказані на конверті.

⁶⁷Французька аббревіатура Міжнародної університетської федерації для Ліги Націй.

Глушан Е.В.

Украинская Университетская Группа для Лиги Наций: материалы к истории организации

Впервые публикуются документы, освещающие создание и основные направления деятельности Украинской Университетской Группы для Лиги Наций. Представленные материалы демонстрируют активное участие украинского эмиграционного студенчества и профессуры в международном сотрудничестве в 20-30-е годы XX в.

Glushan O.V.

Ukrainian University Group for the League of Nations: materials to the history of the organization

For the first time there are published the documents which cover the creation and main directions of the activity of the Ukrainian University Group for the League of Nations. The submitted materials show an active participation of the Ukrainian emigratory students and professorship in the International cooperation in the 20-30ies of the XX Cent.

Отримано 10.11.2008